

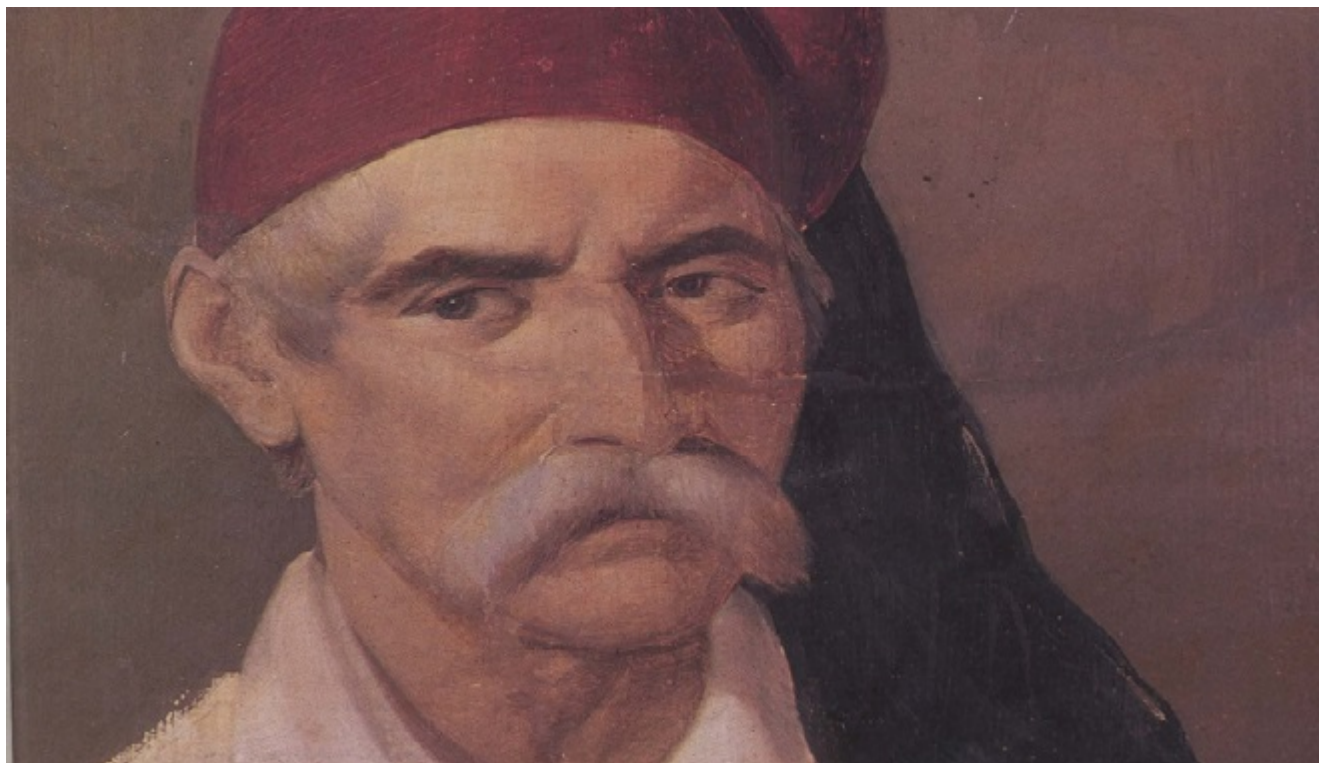
Συμπεράσματα για τη συνωμοσία της «Φιλορθόδοξης Εταιρείας» (Θανάσης Χρήστου, Αν. Καθηγητής Νεότερης & Σύγχρονης Ιστορίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=171922>]

Η στάση του Όθωνα και της κυβέρνησης απέναντι στην συνωμοσία της Φιλορθόδοξης Εταιρείας και τους πρωτεργάτες της ήταν επιεικής και ήπια και ερχόταν σε ευθεία αντίθεση με την στάση της αντιβασιλείας απέναντι στην «μείζονα» συνωμοσία του 1833 που είχαν οργανώσει και τότε οι ρωσόφιλοι. Το πνεύμα σύνεσης και αποσιώπησης της διαμάχης που επικράτησε από την πλευρά του Όθωνα οφείλεται περισσότερο στο ότι ήθελε να διατηρήσει τις ισορροπίες μεταξύ των κομμάτων· δεν ήθελε να αποξενώσει το ρωσικό, αλλά ούτε να πριμοδοτήσει το αγγλικό και το γαλλικό κόμμα· έτσι ώστε να βγει η χώρα με όσο το δυνατό λιγότερους κραδασμούς από τον στρόβιλο των κομματικών παθών, την στιγμή μάλιστα που σοβούσε η κρίση του Ανατολικού Ζητήματος (1839-1841).

Οι πολύμηνες ανακρίσεις γύρω από την διαλεύκανση της πλεκτάνης οδήγησαν στην σύλληψη τριών ακόμα ατόμων, του Αναστάσιου Ανδρούτσου, του Κωνσταντίνου Μαυρογιάννη και του Πέτρου Βάλβη· κανενός όμως άλλου, πολύ δε λιγότερο από τον χώρο των φοιτητών. Και οι τρεις αυτοί ύποπτοι απαλλάχθηκαν στις 15 Μαΐου 1840 με βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών της Αθήνας, λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων. Οι τρεις κύριοι υπεύθυνοι, οι Νικήτας Σταματελόπουλος, Γεώργιος Καποδίστριας και Νικόλαος Ρενιέρης, παραπέμφθηκαν στις 11 Ιουλίου 1840 σε δίκη, κατηγορούμενοι οι δύο πρώτοι ως οργανωτές και ο τελευταίος ως πράκτορας μυστικής εταιρείας, της οποίας ο πρωταρχικός σκοπός ήταν ο αλύτρωτος Ελληνισμός. Ας υπογραμμισθεί ότι οι τρεις αυτοί κύριοι υπεύθυνοι παραπέμφθηκαν για πλημμέλημα και όχι για προδοσία, σύμφωνα με τα άρθρα 212, 214 και 217 του ποινικού κώδικα, τα οποία απαγόρευαν αυστηρά τις μυστικές εταιρείες.

Η δίκη του Ιουλίου εξελίχθηκε σε έναν πόλεμο εγκλήσεων και αντεγκλήσεων, όπως ο εφημεριδογραφικός μεταξύ του «Αιώνας» και της «Αθηνάς» που μαινόταν από τον Ιανουάριο, με αποτέλεσμα οι πέντε δικαστές να καταλήξουν σε αθωωτική ετυμηγορία και για τους τρεις κατηγορουμένους. Η απόφαση αυτή εξόργισε τον Όθωνα, ο οποίος κατέφυγε σε διοικητικά μέτρα, διατάσσοντας την απέλαση του Γεωργίου Καποδίστρια από την Ελλάδα και τον περιορισμό του Νικήτα Σταματελόπουλου στην Αίγινα²³.

Συμπερασματικά

Με την απόφαση του δικαστηρίου αυτού έκλεισε και τυπικά τον Ιούλιο του 1840 το ζήτημα της συνωμοσίας της Φιλορθόδοξης Εταιρείας, ενώ ταυτόχρονα άνοιξε το κρίσιμο ζήτημα της δυναμικής εμπλοκής των φοιτητών και της πανεπιστημιακής κοινότητας ευρύτερα στα πολιτικά τεκταινόμενα της ζωής του τόπου. Η δεύτερη εκδήλωση του φοιτητικού κινήματος τον Δεκέμβριο του 1839, επτά μόλις μήνες από την πρώτη φοιτητική διαμαρτυρία, κατέδειξε με αφοπλιστικό και οξύ τρόπο τους ρόλους που καλούνταν να παίξουν οι φοιτητές ως μία συλλογικότητα που διαπραγματεύεται αιτήματα και πέραν της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Ασφαλώς ήταν απροσδόκητη και αιφνιδιαστική η μετάλλαξη αυτή της φοιτητικής εμπλοκής σε μία υπόθεση που συγκλόνισε συθέμελα τις δομές της νεοελληνικής κοινωνίας· μιας εμπλοκής που ανεπιφύλακτα παραμέρισε τα ακαδημαϊκά κίνητρα και υιοθέτησε πολιτικά, μεθοδεύοντας συνάμα την επίτευξη σαφών πολιτικών στόχων, ενώ σε καμία περίπτωση δεν μνημονευόταν ούτε ένα ακαδημαϊκό αίτημα, έτσι για να τηρούνταν τουλάχιστον και τα προσχήματα. Δεν θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι ήταν ουσιαστική και σε βάθος η μετεξέλιξη των κινήτρων της φοιτητικής κινητοποίησης, η οποία μέσα σε επτά μήνες εγκατέλειψε τις γνωστικές-ακαδημαϊκές αφετηρίες της για χάρη των πολιτικών σκοπιμοτήτων. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, η συμμετοχή των φοιτητών στα πολιτικά τεκταινόμενα του Δεκεμβρίου του 1839 ήταν απροπαράσκευη και άμορφη. Ωστόσο, δεν θα μπορούσε να παραβλέψει κανείς ότι διέθετε κάτι από την ρομαντική ορμητικότητα της σπουδάζουσας νεολαίας, η οποία δεν δίστασε μπροστά στις δυσκολίες και δεν είχε τον φόβο των συνεπειών και των ύστερων υπολογισμών.

Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι η φοιτητική εμπλοκή του Δεκεμβρίου του 1839 υπάκουσε στους ρόλους για την πολιτική ενεργοποίηση που της είχε προσγράψει το ιδρυτικό του Πανεπιστημίου διάταγμα· απέδειξε ότι μπορεί να προσλάβει την δική της απροσδιόριστη δυναμική· υποστασιοποίησε την υπόθεση ότι μπορεί να γίνει έρμαιο στις επιταγές μιας πολιτικής παράταξης· κατέδειξε ότι μπορεί να οικειοποιηθεί πολλά και ετερόκλητα μεταξύ τους κοινωνικά στοιχεία· επισήμανε σε όλους ότι μπορεί να διαφωνεί με τους εκάστοτε κρατούντες· επέβαλε την διερεύνηση των σχέσεων της πολιτικής εξουσίας με το Πανεπιστήμιο, καθώς και των σχέσεων της ακαδημαϊκής κουλτούρας με τα ιδεολογικά σχήματα της εποχής και, τέλος, αποτέλεσε το πρώτο υπόδειγμα, παρά τις πολλές του αδυναμίες, του Τύπου του φοιτητικού κινήματος που επρόκειτο να ευδοκιμήσει στο ελληνικό Πανεπιστήμιο καθ' όλη την διάρκεια του 19ου αιώνα· αυτού του φοιτητικού κινήματος που είχε λόγο και τρόπους παρέμβασης στην διαμόρφωση του συλλογικού πολιτικού γίγνεσθαι της νεοελληνικής κοινωνίας.

23. *Ι. Α. Πετρόπουλος, ο.π., τ. 1. σ. 375-377 και 478-479.*